

JACK LONDON

MARTIN
EDEN

Çeviri: ERHUN YÜCESOY

JACK LONDON
MARTIN
EDEN

Can Klasik

Martin Eden, Jack London

© 2014, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2014

5. basım: Nisan 2019, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Berrak Göçer

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4
Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18
Topkapı, İstanbul
Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-3832-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750738326

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

JACK LONDON
MARTIN
EDEN

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Erhun Yücesoy

Jack London'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Âdemden Önce, 1981

Denizin Çağrısı, 1982

Vahşetin Çağrısı, 2007

Beyaz Diş, 2011

Katıksız Sevgi, 2011

Demir Ökçe, 2012

Suikast Bürosu, 2015

Meksikalı, 2016

JACK LONDON, 1876'da San Francisco'da doğdu. Kendi kendini eğit-ti ve 1897'de Klondike bölgesinde altın arayanlara katıldı. Klondi-ke'tan döndükten sonra, şansını bir kez de yazarlıkta denemeye ka-rar verdi. Otobiyografik romanı *Martin Eden*'da yansıttığı gibi, yazar olabilmek için olağanüstü bir çaba harcadı. İlk kitabı *Kurt Kanı* geniş bir okur kitlesine ulaştı. 17 yıl içinde *Vahşetin Çağrısı*, *Beyaz Diş*, *Deniz Kurdu*, *Demir Ökçe* gibi yapıtlarının sayısı 50'yi buldu ve ABD'nin en çok kazanan yazarı oldu. Jack London, 1916'da Kaliforniya'da öldü.

ERHUN YÜCESOY, 1969'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta İngiliz Koleji'nde tamamladı. 1992'de Bilkent Üniversitesi İşletme Fa-kültesi'ni bitirdi. Çeşitli bankalarda kurumsal bankacılık alanında çalıştı. Bankacılığın ardından emtia ithalatı yapan şirketlerde finansman ve it-halat direktörlüğü görevlerini yürüttü. Tıp, evrim biyolojisi, sosyoloji, tarih, liderlik kuramları, moda felsefesi, edebiyat gibi farklı alanlardan kitapları dilimize kazandırmış olan Yücesoy, halen serbest dış ticaret danışmanlığı yapmaktadır.

I

Kapıyı anahtarla açan gencin peşi sıra içeri giren delikanlı, beceriksiz ve mahcup bir hareketle şapkasını çıkardı. Üzerinde denizin kokusunu taşıyan kaba saba giysiler vardı ve kendini içinde bulduğu geniş salona asla yakışmayan bir görüntü çiziyordu. Şapkasını ne yapacağını bilemeyip ceketinin cebine tıktırmaya çalıştığı sırada diğeri uzanıp şapkayı elinden aldı. Sessizce ve doğallıkla yapılmış bu hareketi mahcup delikanlı anlayışla karşıladı. “Farkında,” diye düşündü. “Ne mal olduğumu kesin anlayacak.”

Delikanlı, diğeri gencin adımlarını takip edip omuzlarını sallayarak ve sanki düz zemin denizin kabaran, azgın dalgalarına kapılıp bir aşağı bir yukarı batıp çıkıyormuş gibi, farkında olmadan bacaklarını açarak yürüdü. Geniş boşluklar, yalpalayarak attığı adımlara dar geliyordu adeta; geniş omuzları kapı pervazlarına çarpacak ya da alçak şömine rafında duran bibloları ve süs eşyalarını yere devirecek diye ödü kopuyordu. Odadaki muhtelif eşyalar arasında bir o yana bir bu yana ürkek adımlarla yürüdü ve aslında sadece aklından geçen tehlikeler katlanarak arttı. Büyük bir piyano ve üzerinde yüksek bir kitap yığını duran orta masanın arasında yan yana altı kişinin yürüyebileceği kadar bir mesafe olmasına rağmen,

delikanlı buradan geçmeye çalışırken titredi. İri kolları vücudunun her iki yanından gevşekçe aşağıya sarkıyordu. Ellerini kollarını nereye koyacağını bilemiyordu ve odada heyecanla gezinen gözleri, o kollardan birinin sanki her an masadaki kitaplardan birine sürünecekmiş gibi sallandığını fark edince ürkmüş bir at gibi sıçrayıp az kalsın piyano taburesine çarpıyordu. Önünde rahatça yürüyen genç adamı izledi ve ilk defa ondan daha farklı yürüdüğünü gördü. Bu kadar kaba ve hantal adımlarla yürümesinin verdiği utançla bir an yüreği sızladı. Alnında boncuk boncuk terler birikmişti; durdu ve güneşten yanmış yüzünü mendiliyle sildi.

Şaka yollu konuşarak heyecanını gizlemeye çalışıp, “Arthur, dur bakalım oğlum,” dedi. “Bu bana çok fazla geldi gerçekten de. İzin ver de bir cesaretimi toplayayım. Biliyorsun ki ben gelmek istemedim ve tahminimce senin ailen de beni görmek için yanıp tutuşmuyor.”

“Sorun değil,” diye güven telkin edici bir karşılık verdi öteki. “Bizden çekinmemelisin. Basit, mütevazı insanlarız biz – bu da ne, bana bir mektup gelmiş.”

Arthur dönüp masaya doğru yürüdü, zarfı yırtıp açtı ve mektubu okurken yabancıya kendine gelme fırsatı vermiş oldu. Yabancı, amacını anlamış ve takdir etmişti. Şefkatli ve anlayışlı bir insandı; telaşlı görüntüsünün altında da cana yakın, sıcakkanlı bir yürek atıyordu. Alnını kuruladı ve gözlerinde, tuzağı hisseden vahşi hayvanların sergilediği gibi bir korku okunsa da, kendine hâkim bir yüz ifadesiyle etrafına bakındı. Etrafı bilinmeyenle kuşatılmıştı, kaygılıydı, ne yapacağını bilmez bir haldeydi, biçimsizce bir duruşu ve yürüyüşü olduğunun farkındaydı, bütün vasıfları, becerileri ve gücünü benzer biçimde yitirdiği korkusuna kapılmıştı. Çok hassas, iflah olmazcasına utangaç biriydi ve diğer gencin elinde tuttuğu mektubun üzerinden attığı neşeli ve kaçamak ba-

kışlar bir hançer darbesi gibi içine işleyip yüreğini yakıyordu. O bakışı görmüş ama renk vermemişti çünkü öğrendiği şeylerden biri de disiplindi. Ayrıca o hançer darbesi gururunu incitmişti. Geldiği için kendine lanet etti, aynı zamanda da artık geldiğine göre ne olacaksa olsun başladığı işi sonuçlandırmaya karar verdi. Yüzünü ciddi bir ifade bürüdü ve gözlerinde bir mücadele ışığı belirdi. Etrafına daha kaygısızca, dikkatle gözlemleyen bakışlarla baktı ve içerideki güzelliklerin ve şıklığın her ayrıntısını beynine kazıdı. Gözleri fıldır fıldır, görüş alanındaki hiçbir şeyi kaçırmıyorlardı; karşılarında duran güzelliği içlerine sindirirken mücadele ışığı söndü ve yerini ılık bir parlaklığa bıraktı. Delikanlı güzelliğe duyarlıydı ve burada duyarlı olması için sebep vardı.

Bir yağlıboya tablo dikkatini cezp etti ve bir süre resme dikkatle baktı. Büyük bir dalga, denize doğru çıkıntı yapan bir kayaya çarpıp köpük köpük dağılıyordu; alçalan fırtına bulutları gökyüzünü kaplamıştı ve köpüklü dalgaların az ötesinde iki direkli, yelkenleri orsa giden, güvertesinin her ayrıntısı görülebilecek kadar yan yatmış bir kılavuz gemisi, fırtınalı bir günbatımında kabaran dalgalarla birlikte yükseliyordu. İşte, güzellik gözlerinin önündeydi ve karşı konulmaz bir biçimde onu çekiyordu. Biçimsiz yürüyüşünü unuttu ve tabloya daha da, iyice yaklaştı. Güzellik tuvalin üzerinden yavaş yavaş kayboldu. Şaşkınlığı yüzünden okunuyordu. Sanki özensizce oraya bulaştırılmış boya lekesi gibi bir görüntüye dik dik baktıktan sonra tablodan uzaklaştı. Tüm o güzellikler derhal tuvalin üzerinde yeniden belirdi. İlk anda, “Hileli bir resim,” diye düşündü; ama bu düşünceyi hemen aklından çıkarırken bir yandan da edindiği pek çok izlenim arasında, bir hile yapmak için bu kadar güzelliğin feda edilmesine öfke duyacak kadar zaman bile buldu. Resimden anlamıyordu. İster yakından ister uzaktan ba-

kılsın, her zaman belirgin ve pürüzsüz, renkli taşbaskılarla büyümüşü. Dükkânların vitrinlerinde yağlıboya tablolar görmüşü görmesine ama vitrin camları hevesli gözlerinin resimlere çok fazla yaklaşmasını engellemişti.

Etrafa göz atarken mektubu okuyan arkadaşını ve masadaki kitapları gördü. Açlıktan kırılan bir adamın yiyecek gördüğünde gözlerinin özlem ve arzuyla parlaması gibi özlem ve arzu dolu bakışlarla parladı gözleri. Omuzlarını bir sağa bir sola sallayıp yalpalayarak attığı uzun ve fevri adımlarla masaya yaklaştı ve kitapları sevgi ve şefkatle eline aldı. Başlıklarına ve yazarların isimlerine göz attı, içlerinden kısa bölümler okudu, ciltli kitapları gözleriyle ve elleriyle okşadı ve aralarında okumuş olduğu bir kitaba rastladı. Geri kalanlar yabancı olduğu kitaplarla tanımadığı yazarlardan ibaretti. Swinburne'ün bir kitabına denk geldi ve nerede olduğunu unutup, gözlerini satırlardan ayırmadan, yüzünde bir coşkuyla okumaya başladı. Yazarın ismine bakmak için araya işaretparmağını koyup iki kez kitabın kapağını kapadı. Swinburne! Bu ismi hatırlayacaktı. O adamın gözleri vardı, hiç kuşku yok ki rengi ve yanıp sönen, parlayan ışığı görmüşü. Fakat Swinburne de kimdi? Şairlerin çoğu gibi acaba o da yüz yıl kadar önce ölmüş müydü? Yoksa hâlâ hayatta mıydı ve yazıyor muydu? Baş sayfaya döndü... Evet, şair başka kitaplar da yazmıştı; sabah ilk iş olarak halk kütüphanesine gidip Swinburne'ün başka eserlerini bulmaya çalışacaktı. Tekrar kitaba döndü ve kendini kaybetti. Arthur'un, "Ruth, bu Mr. Eden," diyen sesini duyma kadar odaya genç bir kadının girdiğini fark etmemişti.

Kitabı işaretparmağının üzerine kapadı ve daha dönüp bakmadan ilk anda kızın değil ama ağabeyinin sözlerinin yarattığı etkiyle büyük heyecan duydu. O kaslı vücudunun altında titreyen, duyarlı bir kütle vardı. Dış dünyanın bilinci üzerindeki en ufak tesiriyle birlikte dü-

şünceleri, anlayışı ve duyguları parlayan bir alev gibi sıçrayıp dans ediyordu. Olağanüstü bir hızla kavrayan, hassas biriydi; bir yandan da sürekli çalışan hayal gücü benzerlikler ve farklılıklar arasında ilişki kuruyordu. Yüreğini hoplatan, “Mr. Eden” ifadesiydi. Oysa hayatı boyunca “Eden” ya da “Martin Eden” veya sadece “Martin,” diye hitap edilmişti kendisine. Peki ya “Mr!” Şüphesiz büyük başarı bu, diye bir yorumda bulundu içinden. Zihni sanki anında muazzam bir karanlık odaya döndü ve hayatından kesitler, gemilerdeki buhar kazanları ile üst güvertelerin, kamplar ile kumsalların, hapishaneler ile meyhanelerin, bulaşıcı hastalıklar hastaneleri ile yoksul semtlerin sokaklarının bitmek tükenmek bilmez görüntülerinden oluşan bir film şeridi gibi bilincinin etrafında sıraya dizilerek gözlerinin önünde canlandı; görüntülerin arasındaki bağlantı, bu farklı durumlarda kendisine nasıl hitap edildiği idi.

Sonra dönüp kızı görünce, beyninde vızır vızır dolaşan hayalî görüntüler kayboldu. Kocaman mavi gözleri ve altın sarısı güre saçlarıyla, solgun, sanki bu dünyaya ait olmayan ruhani bir yaratıktı bu kız. Martin kızın nasıl giyindiğinin farkında değildi fakat elbisesi de kendisi kadar harikaydı. Martin onu ince bir dalın üzerinde açmış soluk, altın renginde bir çiçeğe benzetmişti. Hayır, o bir ruhtu, bir melek, bir tanrıçaydı; böylesine ulu bir güzellik dünyevi olamazdı. Belki de kitaplarda yazanlar doğruduydu ve toplumun daha üst kesimlerinde onun gibi birçok kız vardı. Şu Swinburne denen adamın şiirlerinde pekâlâ bahsi geçmiş olabilirdi bu kızın. Kim bilir belki de şurada, masanın üzerinde duran kitaptaki Iseult’u betimlerken şairin zihninde onun gibi bir kız canlanmıştı. Tüm bu görüntü, duygu ve düşünce zenginliği birdenbire ortaya çıkmıştı. Martin’in hareket ettiği yerde gerçeklik de duraksayıp ara vermeden sürüyordu. Kızın elinin kendi eli-

ne doğru uzandığını gördü ve el sıkışırken kız, bir erkek gibi içtenlikle doğrudan gözlerinin içine baktı. Tanıdığı kadınlar böyle el sıkışmazlardı. Hatta çoğu el bile sıkışmazdı. Sürüyle çağrışım, geçmişte kadınlarla nasıl tanıştığıyla ilgili hatıralar canlanıp sel baskını gibi zihnine üşüştü. Fakat tüm bu hayalleri bir yana bırakıp ona baktı. Daha önce asla böyle bir kadın görmemişti. Tanıdığı o kadınlar! Onun sağına ve soluna hemen tanıdığı kadınları sıraladı. Hiç bitmeyecekmiş gibi süren bir saniye boyunca bir resim galerisinin ortasında durdu; karşısındaki kız bu galerinin tam merkezindeydi, etrafında da birçok kadın tasviri, onun ağırlığı ve ölçüleriyle kıyaslanarak anlamlı bir bakışla tartılıp ölçülen kadınlar vardı. Fabrikalarda çalışan zayıf, hastalıklı suratlı kızları ve pazar yerinin güneyindeki o şamatacı kızları gözünün önüne getirdi. Büyükbaş hayvan çiftliklerindeki kadınlar ve eski Meksika'nın yanık tenli, sigara içen kadınları vardı bu galeride. Sonra bunların yerini ahşap takunyaları üzerinde çitkırıldım adımlarla yürüyen oyuncak bebek misali Japon kadınları; narin yüz hatlarına sahip, soysuzluk damgası yemiştir Avrasyalılar; Güney Pasifik adalarının, başlarına çiçeklerle örülmüş saçlar takan esmer tenli, etine dolgun kadınları aldı. Sonra, tuhaf ve berbat bir kâbusu andıran kadınlar düşüncelerini işgal edince tüm bu görüntüler bir anda yok oluverdi: Whitechapel'in kaldırımlarında ayaklarını sürüyerek dolaşan pasaklı yaratıklar, genelevlerde çalışan, karınları cinden davul gibi şişmiş acuzeler, ucube dişiler kisvesi altında denizcileri sömüren gaddar, rezil, küfürbaz cehennem yandaşları, limanların döküntüleri, insan çukurunun pislikleri ve süprüntüleri.

Kız, "Oturmaz mısınız Mr. Eden?" diyordu. "Arthur bize bahsettiğinden beri sizinle tanışmak için sabırsızlanıyordum. Ne kadar da cesurca bir.."

Martin alçakgönüllü bir tavırla itiraz edip elini sallayarak yaptığının hiç de önemli bir şey olmadığını ve yerinde kim olsa aynı şeyi yapabileceğini mırıldandı. Kız, Martin'in salladığı elinin bazıları henüz taze, bazıları iyileşmeye yüz tutmuş çizik ve sıyrıklarla dolu olduğunu fark etti; boşta sallanan diğer eline baktığında onun da aynı durumda olduğunu gördü. Ayrıca, bir anlığına dikkatle baktığında yanağında bir yara olduğu da gözünden kaçmamıştı. Bir başka yara izi alnına düşmüş perçemlerinin altından sırtıyor, bir üçüncüsü ise kolalanmış yakasının altına inip kayboluyordu. Kız, Martin'in yakasının bronzlaşmış boynuna sürtünerek meydana getirdiği yara izini belli eden kırmızı çizgiyi görünce gülümsemesini bastırdı. Belli ki Martin sert yakalara alışkın değildi. Aynı şekilde, kadınlara özgü bakışıyla delikanlının üzerindeki kıyafetin ucuz, estetikten yoksun kesimini, omuz kısmı boydan boya kırışan ceketi ve şişmiş pazılarının belirtisi olan kol kısımlarındaki bir dizi kırışıklığı dikkatle süzüp inceledi.

Martin elini sallayıp hiçbir şey yapmadığını mırıldanırken bir yandan da kızın ısrarlı isteğine uyararak bir koltuğa oturmaya çalışıyordu. Martin, kızın nasıl da büyük bir rahatlıkla oturduğuna hayran olacak zamanı buldu, sonra biçimsiz duruşunun farkında olmasının verdiği eziklikle kızın karşısındaki bir koltuğa doğru yalpalayarak yürüdü. Bu onun için yeni bir deneyimdi. O zamana dek, yaşamı boyunca çizdiği görüntünün zarif mi yoksa biçimsiz mi olduğunun hiç bilincine varmamıştı. Kendisiyle ilgili bu gibi düşünceler asla aklından geçmemişti. Yavaşça koltuğun köşesine oturdu. Elleri ona çok sıkıntı veriyordu. Onları nereye koysa engel teşkil ediyorlardı. Arthur odadan ayrılıyordu; Martin Eden onun kapıdan çıkışını can atan gözlerle izledi. Odada o soluk benizli ruh gibi kadınla yalnız kalınca kendini boşlukta ve şaşkın

hissetti. Etrafta bir içki isteyecek bir barmen ya da bir kutu bira alması için köşedeki bakkala gönderilecek küçük bir çocuk, dolayısıyla da arkadaşça, tatlı bir sohbeti başlatıp ortamı ısıtacak sosyal bir içecek yoktu.

Kız, “Boynunuzdaki yara izi ne kadar da büyük Mr. Eden,” diyordu. “Nasıl oldu? Eminim esaslı bir macera yaşamışsınızdır.”

Kuruyan dudaklarını tükürüğüyle ıslatan ve boğazını temizleyen Martin, “Eli bıçaklı bir Meksikalı, Miss,” diye cevap verdi. “Öylesine bir kavgaydı işte. Bıçağını elinden kaptıktan sonra burnumu ısırıp koparmaya kalktı.”

Martin dobra dobra başından geçenleri anlatırken, Salina Cruz’daki o sıcak, yıldızlı gece, beyaz sahil şeridi, limandaki şeker taşıyan buharlı gemilerin ışıkları, sarhoş gemicilerin uzaklardan işitilen sesleri, itişip kakışan liman işçileri, Meksikalının suratındaki o ateşli, tutku dolu ifade, yıldızların ışığı altında parlayan canavarca bakışlar, çeliğin boynuna batıp canını yaktığı ve kanın beynine hücum ettiği o an, kalabalık ve yükselen bağırışlar, Meksikalıyla kapışıp birbirlerine kenetlenerek ve kumların üzerinde üstlerini başlarını yırtarak yuvarlanmaları tüm canlılığıyla gözlerinin önüne geldi, uzaklardan bir yerlerden gelen o yumuşak gitar tınısı kulaklarında yeniden yankılandı. Manzara buydu ve anısı Martin’i heyecanlandırmıştı; duvardaki kılavuz gemisi resmini yapan adamın bu manzarayı da resmedip resmedemeyeceğini merak etti. Beyaz kumsal, yıldızlar ve şeker yüklü gemilerin ışıklarının harika görüneceğini düşünüyordu; kumsalın ortasında ise, kıyasıya kapışan iki adamın etrafını karaltılardan ibaret bir grup insan sarmıştı. Martin, bıçağın da resimde bir yer işgal etmesi gerektiğine karar verdi; hatta, yıldızların ışığı altında parlayarak güzel bir görüntü arz edecekti bıçak. Fakat yaşadıklarını aktarıken bunlara dair hiçbir imada bulunmamıştı. “Burnumu ısırıp koparmaya kalktı,” diye kestirip attı.

“Ya,” dedi kız cılız, güçbela duyulan bir sesle ve Martin kızın narin yüzündeki şaşkınlığı fark etti.

Bizzat Martin de şaşırmıştı ve güneşten yanmış yanakları mahcubiyetten belli belirsiz kızarmıştı; ama ona göre geminin kazan dairesinin açık ocak kapağından vuran sıcaklığa maruz kalmışçasına yanıyordu yüzü sanki. Bir hanımefendiyle sohbet ederken dalaşma ve bıçaklama gibi iğrenç konulardan söz etmek yakışık almazdı doğrusu. Kitaplardaki ya da kızın yaşadığı kesimdeki insanlar bu gibi mevzuları konuşmazlardı; hatta belki de bunlardan haberdar bile değillerdi.

Başlatmaya çalıştıkları sohbet kısa bir müddet duraksadı. Ardından, kız çekinerek Martin’in yanağındaki yara izini sordu. Kızın soru sorduğu sırada bile onun kendi lisanından konuşmaya çaba gösterdiğini fark eden Martin ise bilakis bundan kaçınıp kızın lisanından konuşmaya kararlıydı.

Elini yanağına götürüp, “Basit bir kazaydı,” dedi. “Bir gece, deniz dalgalyken, önce ana platform vinci, ardından da halat takımı rüzgâra kapılıp uçtu. Vinç telden yarılmıştı ve bir yılan gibi sağa sola savruluyordu. Tüm vardiya onu yakalamaya çalışıyordu, ben de düşünmeden araya girip tutmaya çalışırken tel yüzümde bir şamar gibi patladı.”

“Ya,” dedi kız, bu kez anladığını vurgulayarak; ama belli etmese de aslında Martin’in konuşmasına o kadar yabancı kalmıştı ki, içten içe *ana platform vincinin* ne olduğunu ve *şamar gibi patlamanın* ne anlama geldiğini merak ediyordu.

Martin planını uygulamaya çalışarak ve “i” harfini uzatarak, “Şu Swineburne denen adam,” diye söze girdi.

“Kim?”

Aynı telaffuz hatasını yaparak “Swineburne,” diye tekrarladı Martin. “Şair.”

“Swinburne,” diye düzeltti kız.

“Evet, o adam işte,” diye kekeleydi Martin. Yüzünü yine ateş basmıştı, yanakları al al olmuştu. “Ölümünün üzerinden ne kadar zaman geçti acaba?”

“Neden ki? Ben öldüğünü duymadım.” Kız merak dolu gözlerle Martin’e baktı. “Nereden tanıyorsunuz kendisini?”

“Görmüşlüğüm yok aslına bakarsanız,” diye cevap verdi Martin. “Fakat siz içeri girmeden hemen önce şurada-ki kitaptan bazı şiirlerini okumuştum. Sever misiniz şiirlerini?”

Bunun üzerine kız, Martin’in açtığı konu üzerine hızlı hızlı konuşarak rahatça sohbet etmeye başladı. Martin de kendini daha iyi hissetti ve kenarında oturduğu koltuğun kollarını, sanki koltuk kendisinden uzaklaşmış onu yere savuracakmış gibi sıkıca kavrayarak biraz geriye yaslandı. Lafı kızın ilgi duyacağı konulara çekmeyi başarmıştı; kız durmadan konuştuğu sırada onun söylediklerini takip edebilmek için gayret gösterirken, bir yandan da bu kadar bilginin onun o güzel kafasına nasıl girdiğine hayret ediyor ve yüzünün solgun güzelliğini büyük bir zevkle seyredip tadını çıkarıyordu. Martin, kızın konuşmalarını takip etmeye çalışsa da dudaklarından dökülen yabancı kelimelerden, aklına takılan ama ne olursa olsun zihnini kurcalayıp harekete geçiren eleştirel tabir ve ifadelerden ve düşünce süreçlerinden sıkıntı duymuştu. Aydın-lık, bilgiye ve fikre dayalı yaşam ve güzellik, daha önce asla hayal etmediği kadar sıcak ve göz kamaştırıcı biçimde karşındaydı işte. Kendini unutup aç gözlerle kıza baktı. Burada yaşamaya, uğruna mücadele etmeye, elde etmeye ve evet, uğruna ölmeye değecek bir şey vardı. Kitaplarda yazanlar doğruduydu. Dünyada böyle kadınlar vardı. Bu kız da onlardan biriydi. Hayallerini özgür bıraktı ve önünde kocaman, ışıklı tuvaler, bu tuvalerin üzeri-

ne belli belirsiz yansıyan devasa aşk ve romantizm tasvirleri ve bir kadının –solgun, altından bir çiçek misali bir kadının– uğruna girişilen kahramanca eylemler canlandı. Ve bu sallanan, bir yürek gibi pır pır atan hayalî görüntünün, bu masalsı serabın arasından, karşısında oturmuş edebiyattan ve sanattan söz eden gerçek kadına baktı. Bir yandan da dinliyordu; ama bakışlarındaki sabitliğin ya da doğasının özündeki erkeksiliğin gözlerine ıslıl ıslıl yansıdığı farkında olmadan dik dik bakarak. Fakat bir kadın olarak erkeklerin dünyasından pek haberdar olmayan kız, Martin’in cayır cayır yanan gözlerinin, delici bakışlarının gayet iyi farkındaydı. Erkekler daha önce kendisine asla bu şekilde bakmamıştı ve bu onu utandırmıştı. Konuşurken dili sürçtü, bocalamaya başladı ve durdu. Lafını unutup devamını getiremedi. Martin onu korkutmuştu, aynı zamanda da bu şekilde kendisine bakılmasından garip bir haz almıştı. Aldığı eğitim onu üstü kapalı, gizemli, baştan çıkarıcı tehlikelere ve yanlışlara karşı uyarılmıştı; öte yandan içgüdüleri, borazan misali bir sesle tüm benliğine sesleniyor, onu, bir başka dünyadan gelen bu gezginle, elleri yara bere içinde, alışkın olmadığı keten kumaşın boynunu tahriş ettiği bu kaba saba, yontulmamış ve besbelli ki sevimsiz, hoyrat bir yaşamın içinde kirlenip lekelenmiş bu genç adamlar arasındaki engelleri, sosyal sınıf farklılıklarını aşip ona ulaşmaya sevk ediyordu. Saftı ve saflığı baş kaldırmıştı; fakat o kadındı ve kadının çelişkisini henüz öğreniyordu.

“Dediğim gibi... Ne diyordum ben yahu?” Kız birden durdu ve yaşadığı ikileme neşeyle güldü.

“Swinburne denen şu adamın neden büyük bir şair olmayı başaramadığından bahsediyordunuz, lafınız orada kaldı, Miss,” diye hatırlattı Martin; o sırada sanki birden gözünü açlık bürüdüğünü hissetmişti ve kızın gülerken çıkardığı sesle birlikte ensesinden aşağı tatlı bir ür-

perti yayılmıştı. Gümüş gibi, diye düşündü kendi kendine, çınlayan gümüş çanlar gibi; o anda, yalnızca bir anlığına uzak bir diyarda buldu kendini, pembe pembe açan kiraz çiçeklerinin altında bir sigara içtiği, hasır sandaletli müritleri ibadete çağıran, sivri tepeli pagodaların çanlarına kulak verdiği uzak bir diyarda.

“Evet, teşekkür ederim,” dedi kız. “Sonuçta Swinburne başarısız oldu; çünkü doğrusunu söylemek gerekirse inceliksiz biriydi. Asla okunmaması gereken birçok şiiri var. Gerçekten büyük şairlerin her dizesi hakikatin güzelliğiyle bezenmiştir ve insanoğlunun yüce, asil yanlarına seslenir. Büyük şairlerin tek bir dizesinden bile vazgeçmek, dünyayı o dizenin değerinden yoksun bırakmak demektir.”

“Ben çok güzel olduğunu düşünmüştüm o şiirlerin,” dedi Martin tereddütlü bir sesle. “Pek azını okudum ama Swinburne’ün böylesine... böylesine rezil bir adam olduğu hakkında en ufak bir fikrim dahi yoktu. Sanırım bu diğer kitaplarında su yüzüne çıkıyor.”

“Okuduğunuz kitapta dikkate almaya değmeyecek birçok dize var,” dedi kız aşırı ciddi, kararlı ve kesin bir ses tonuyla.

“Gözümden kaçmış olmalılar,” dedi Martin. “Benim okuduklarım gerçekten iyi şiirlerdi. Hepsi ta yüreğime işledi ve beni bir güneş, bir ışıldak gibi aydınlattı. Bende böyle bir etki bıraktılar ama sanırım ben şiirden pek çakırmıyorum, Miss.”

Pek de ikna edici olmayan, yavan bir bahaneyle kestirip attı lafı. Kafası karıştı, kendini iyi ifade edemediğini üzülerek fark etti. Okuduklarında bir yücelik ve yaşam pırlıtsı hissetmişti fakat konuşması yetersizdi. Hissettiklerini dile getirememiş ve kendini karanlık bir gecede, tanımadığı bir gemide, bilmediği bir donanımı el yordamıyla kullanmaya çalışan bir denizciye benzetmişti. O

halde bu yeni dünyayı daha yakından tanımak kendisine kalmış bir şeydi. İsteddiği zaman esasını kavrayamayacağı hiçbir şeye rastlamamıştı; kızın kendisini anlayabilmesi için içindekileri kelimelere döküp konuşmayı öğrenmek istemesinin zamanı da artık gelmişti. Bu kız giderek büyüyen bir karaltı gibi ufukta belirmişti.

Kız, “Şimdi Longfellow...” diyordu.

Martin, büsbütün bir ahmak olmadığını kanıtlama arzusuyla kısıtlı kitap dağarcığını göstermek ve bundan en iyi biçimde faydalanmak için cesaretle atılıp, “Evet, onu okudum,” diye düşüncesizce kızın lafını kesti. “Yaşamın İlahisi”¹, ‘Hep İleri Hep Yukarı’² ve... sanırım hepsi bu.”

Kız başını salladı ve gülümsedi. Fakat Martin, her ne olursa, kızın gülümsemesinin bir acıma ve hoşgörü ifadesi olduğunu hissetti. Bu şekilde bir iddiada bulunma girişimi budalacaydı. Longfellow denen adam büyük olasılıkla sayısız şiir kitabı yazmıştı.

“O şekilde araya girdiğim için beni bağışlayın Miss, sanırım gerçek şu ki ben bu konularda pek fazla bir şey bilmiyorum. Benim sınıfıma ait insanları aşan bir şey bu. Ama ben bunun üstesinden geleceğim.”

Kulağa bir tehdit gibi gelmişti bu. Martin’in sesi kararlıydı, gözleri çakmak çakmaktı, yüzünü haşin bir ifade bürümüştü. Kıza, Martin’in çenesinin duruşu değişmiş gibi görünmüştü; ağzından kaba ve saldırganca sözler çıkacakmış gibi aşağıya meylettğini fark etmişti. Aynı zamanda Martin’den adeta yoğun bir cinsel güç dalgası yükselip kıza çarpıyordu.

Kız gülerken, “İnanıyorum ki üstesinden geleceksiniz,” dedi. “Çok güçlü birisiniz.”

1. *The Psalm of Life*. (Y.N.)

2. *Excelsior*. (Y.N.)

Jack London'ın, kendi hayatından izler taşıyan romanı *Martin Eden*, denizci bir gencin kişiliğinden ödün vermeden sınıf atlama çabalarını anlatıyor. Zengin bir ailenin kızına âşık olan Martin Eden, ona erişebilmek uğruna kendini ilme ve ünlü bir yazar olma hayaline adıyor; bu hayal uğruna takıntılı denilebilecek bir şekilde varını yoğunu ortaya koyuyor.

Edebiyat tarihinin kuşkusuz en özgün karakterlerinden biri olan Martin Eden, azmi ve zekâsıyla yalnızca işçi sınıfını değil, dahil olmaya çalıştığı burjuva dünyasını da aşıyor. Böylece maskelerin ardında yatana görüyor, toplumun gerçek yüzünü idrak ediyor. Neticede her iki sınıfa da ait olamamanın yorgunluğu, yazarlık serüveninde çektiği fiziksel ve ruhsal zorluklara eklenince Martin, derin bir yalnızlığa sürükleniyor. Başarı sürecinin haşinliğinin sonunda başarının tatminsizliğiyle karşı karşıya kalıyor.

Jack London'ın başyapıtı olan bu trajik roman, okurlarını tıpkı Martin'in hayatı gibi dalgalı bir yolculuğa çıkarıyor.

#dünyaklasikleri #amerikanklasikleri #statü #servet #mücadele
#amerikanröyası

Kapak resmi: Édouard Vuillard

 can roman

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinlari

ISBN: 978-975-07-3632-6

9 789750 736326